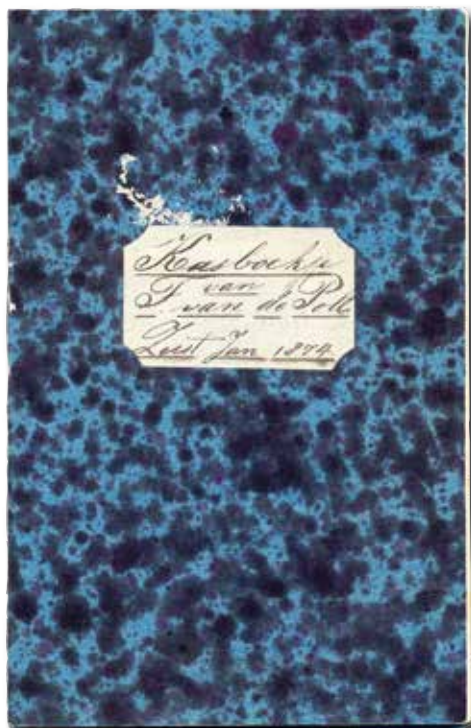

Uit de collectie

Een jonge boekhouder en vogelaar

1874	Januari	Ontvangt	1874	Januari	Uitgaaf
1.	In kas	f 0 50	2.	Voer het kasboekje	f 0 10
4.	Widgeld	. 0 25	3.	Spinnenhouder	. 0 05
4.	Commerce	. 0 15	9.	Codeau van Papa	. 0 25
5.	Commerce	. 0 15	24.	1/2 gros zaagje	
11.	Widgeld	. 0 25		met port	. 0 65
18.	Widgeld	. 0 25		Totaal	. 1 65
25.	Widgeld	. 0 25			
	Totaal	. 1 20		Ontvangst	f 1 00
				Uitgaaf	f 1 65
				Saldus	f 0 13

Karen M. Veenland-Heineman

In deze aflevering worden bronnen gecombineerd. Nu de collecties van het Zeister Historisch Genootschap en van het Gemeentearchief onder één dak worden bewaard, is het gemakkelijk om archiefstukken naast elkaar te leggen. Wanneer in de toekomst al-

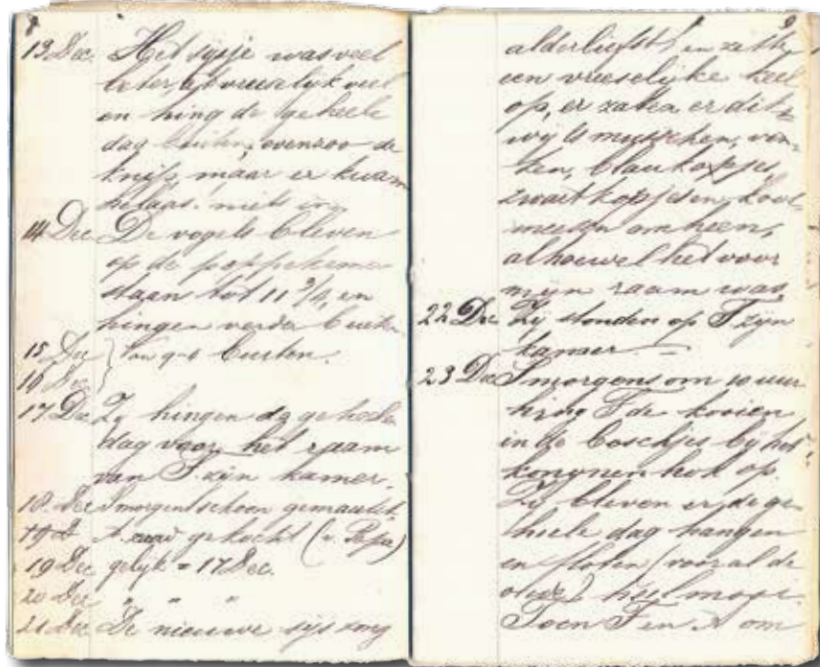
les gedigitaliseerd is en op de website van het Geheugen van Zeist staat, hoeven we daarvoor ons huis niet meer uit, maar nu nog wel. Het blijft trouwens leuk om originele stukken te bekijken.

Voorzant kasboekje en twee pagina's (januari 1874) uit het kasboekje van Fredrik van de Poll.

FAMILIE-ARCHIEF VAN DE POLL, INV. NR. 1550

**Twee pagina's
(december 1873) uit
het vogeldagboekje
van Fredrik, Andreas
en Willem van de Poll.**

FAMILIE-ARCHIEF VAN DE
POLL, INV. NR. 1499

In 1998 is het familiearchief Van de Poll, dat eigendom is van het ZHG, gedeponereerd in het Gemeentearchief.¹ Verder heeft het ZHG nog vijf dozen met foto's van deze familie.

Ik was benieuwd naar inv. nr. 1550, dat omschreven wordt als *Kasboekje van Fredrik van de Poll, 1874, 1 deeltje*. Wat zou een 14-jarige jongen in kas hebben gehad en waar werd het geld aan besteed? Zouden er jeugdfoto's zijn bewaard? We kennen Fredrik als kapitein van de schutterij² en als raadslid op leeftijd³, maar hoe zag de kleine Fredrik eruit?

In 1860 werd Fredrik (Frits) van de Poll geboren in het huis Beek en Royen aan de Tweede Dorpsstraat in Zeist als vierde kind van Fredrik Harman van de Poll (1823-1909) en Henriette Wilhelmine van de Poll-van de Poll (1829-1909). De drie

oudste kinderen waren de zusjes Henriette (1853), Clara (1855) en Louise (1857). Na Fredrik volgden nog drie broers en een zusje, waarvan Archibald (1862) als baby overleed en Andreas (1864) slechts 20 jaar oud is geworden. Met zijn jongere broer Willem (1867) scheidde Fredrik zeven jaar. De jongste in het gezin, Joanna (Zus), werd in 1872 geboren.

Het kasboekje heeft een blauw omslag met zwarte vlekjes. Op het etiket staat sierlijk geschreven *Kasboekje van F. van de Poll Zeist Jan. 1874*. Het schriftje heeft 10 cent gekost, wat blijkt uit de eerst genoteerde uitgave. De kas is bijgehouden van januari 1874 t/m mei 1875. De inkomsten bestaan uit het 'Weekgeld', dat 25 cent bedroeg. Andere ontvangsten betreffen bijvoorbeeld 'Voor een kies' (0,25) en 'Omhak-

ken van een boom' (0,35). Grotere bedragen kreeg hij van zijn ouders, zoals f 10,00 ('Van Papa en Mama') en 7,50 *Reisgeld*. In december leende Fredrik 15 gulden van zijn vader. Het was een dure maand, waarin cadeaus werden gekocht: 'Blaadje voor Mama' (1,40), 'Luciferdoosje voor Papa' (1,10), 'Kaart van Europa voor André' (0,60), 'Pennenhouders voor Lou' (0,80), 'Pennenhouders voor Jan van Heel' (0,40), 'Broche voor Clara' (1,10), 'Pop voor Zusje' (0,25). Dat Fredrik een knutselaar was, blijkt uit de uitgaven voor o.a. ½ gros zaagjes (0,65), touw (0,11), sitspapier (0,15) en een lijmkwastje (0,10). Daarnaast werden uitgaven gedaan voor reizen en aan foaien: 'Aan 3 boerekinderen' (0,03), 'Foi aan de meiden' (2,75), 'Foi aan den oppasser' (0,25). Ook 'Kerkegeld' (3 maal, totaal 0,40) behoorde tot de uitgaven, evenals traktaties, zoals 'Ulevellen voor de familie' (0,20) en '1 Pond kersen' (0,20). In september 1874 kocht hij een 'Zakkam' (0,35) en een 'Cricquet pet' (1,35).

Twee andere posten vallen op. De eerste betreft ontvangsten uit 'Commerce', soms aangevuld met omschrijvingen als 'winst', 'pot' of 'premies'. Hier wordt het kaartspel Commerce bedoeld. Het was niet ongebruikelijk dat jongens van die leeftijd kaartspellen speelden, waarbij geld werd ingelegd. Het feit dat Fredrik de bedragen – hij moet een goede speler geweest zijn, want had veel meer winst dan verlies – in zijn kasboek noteert, geeft aan dat het spel serieus genomen werd en finan-

ciële verantwoording vereiste. Het droeg bij aan zijn opvoeding, waarbij hij leerde omgaan met winst en verlies en zijn sociale vaardigheden ontwikkelde.⁴

Een andere opvallende post zien we bij de uitgaven. Regelmatig wordt voor 10 cent ‘Vogeltjeszaad’ of ‘Hen-nep’ gekocht. Inventarisnummer 1499 verklaart deze uitgaven. Fredrik en zijn broers André en Willem waren enthousiaste vogelvaarders, wat blijkt uit het *Vogelendagboek van A. en F. van de Poll, Zeist 1873-1874*. Op 24 oktober 1873 kregen zij een sijsje van hun vader, dat als lokvogeltje dienst deed. Zij vingende vogels met een zogenaamde ‘knip met twee slagen’ en hielden de vogels in ‘een groote, ruime kooi met schuifla en een klein rood kooitje’. ’s Nachts en bij slecht weer stonden de kooien

in de Poppenkamer of Papa’s kamer. Tientallen vogels werden gevangen, verzorgd en weer losgelaten, zoals ‘blauw kapjes, zwart kapjes, koolmezen, vinken en musschen’. Soms gingen vogeltjes dood: ‘Veel werd er over dit verlies gehuild en getroost’, ‘Wij legden de sijsjes in een dubbel kistje dat F. gezaagd had, deden er watten in en spijkerden er den deksel op. Daarna begroeven wij het ...’. Ook het houden van vogels zal opvoedkundige aspecten hebben gehad. Helaas zijn er (nog) geen foto’s van Fredrik als tiener gevonden. Wel zijn er twee prachtige kinderfoto’s. Omstreeks 1867 poseerde hij samen met zijn zusje Lou(ise) als koetsier op de bokkenwagen. Nog iets ouder is de foto, waarop de kleine Fredrik met gekamde haartjes en mooi aangekleed parmantig in het atelier van

een fotograaf poseerde.

Noten

1. B.R. de Melker, *Inventaris familie-archief Van de Poll; het Zeister gedeelte, 1765-1970* (Rotterdam 1998).
2. Afgebeeld in V.A.M. van der Burg, c.s., *Markante Zeistenaren* (Zeist 1991), p. 84.
3. Afgebeeld in V.A.M. van der Burg, R.P.M. Rhoen, *De Gemeenteraad van Zeist 1851-1976* (Zeist 1994), p. 158.
4. Met dank aan C. Sinninghe Damsté, deskundige op het gebied van adellijke opvoeding in de 19e eeuw (<https://christinesinninghedamste.wordpress.com>).

**Fredrik van de Poll
(ca. 1866).**

FOTOCOLLECTIE ZHG

**Fredrik en Louise van
de Poll (ca. 1867).**

FOTOCOLLECTIE ZHG